

BO ZAR

Roger Raveel, Vrouw met opsmukspiegeltje, 1953, Collectie Vlaamse Gemeenschap/Roger Raveel Museum © Raveel – MDM. Foto: Peter Claeys

ROGER RAVEEL

Een retrospectieve

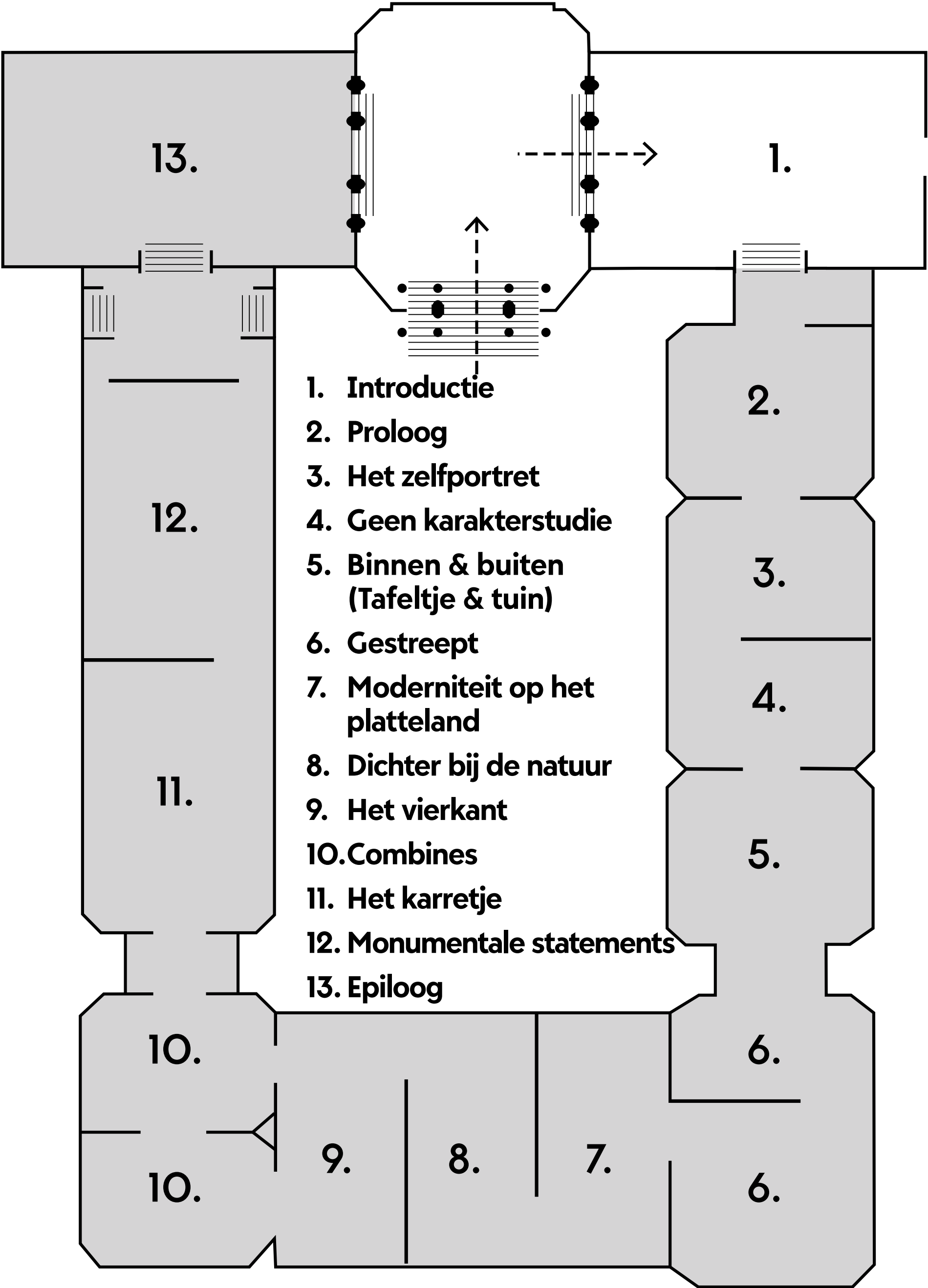
18 MAART – 21 JULI '21

Bezoekersgids **NL**

PALAIS DES BEAUX-ARTS
BRUXELLES
PALEIS VOOR SCHONE KUNSTEN
BRUSSEL

CENTRE FOR FINE ARTS
BRUSSELS

ZALENPLAN

VOORWOORD

In 2021 zou Roger Raveel (1921-2013) honderd jaar geworden zijn. Een ideale gelegenheid voor het Paleis voor Schone Kunsten (BOZAR) om terug te blikken op het uitgebreide oeuvre van een van de belangrijkste Belgische schilders uit de tweede helft van de twintigste eeuw.

Het universele in het alledaagse aan het licht brengen: zo zou je het voortdurende artistieke streven van Raveel beknopt kunnen samenvatten. Hij onderscheidde zich radicaal van zijn generatiegenoten door een geheel eigen beeldtaal te ontwikkelen, balancerend tussen figuratie en abstractie en geïnspireerd op zijn dagelijkse omgeving. Raveel bleef zijn hele leven in zijn geboortedorp Machelen-aan-de-Leie wonen. Een eigenzinnige keuze in een tijd waarin de kunstwereld alsmáar internationaler werd.

De tentoonstelling start in 1948, het jaar waarin Raveels karakteristieke realisme begint vorm te krijgen. Doorheen tien thematische hoofdstukken tracht ze Raveels unieke manier van kijken en zijn bijzondere visie op de relatie tussen kunst en werkelijkheid te ontleden. De thema's zien we in Raveels hele oeuvre, in verschillende combinaties, telkens weer opduiken. Het zijn als het ware referentiekaders die Raveels artistieke zoektocht een richting geven, als variaties op zijn overkoepelend onderwerp: de mens in zijn alledaagse beslommeringen en als universeel gegeven.

TIEN KUNSTWERKEN UITGELICHT

Zelfportret met sigaret

1952

Olieverf en metaal op hardboard

Collectie Vlaamse Gemeenschap/Roger Raveel Museum,
Machelen-aan-de-Leie © Raveel – MDM. Foto: Peter Claeys

Dit is een van de vroegste schilderijen waarin Roger Raveel van een concrete observatie iets universeels maakt door middel van doorgedreven vereenvoudiging. Raveel schildert een zelfportret maar dan zonder

identiteit: eerder een pop dan een mens. Dat is op zich een contradictie, in een portret gaat het toch om de herkenbaarheid van de afgebeelde persoon.

Raveel heeft zichzelf en zijn kleding heel schetsmatig weergegeven. Zijn gezicht is een grijzige vlek waar hij met de achterkant van zijn penseel in de natte verf heeft gekrast om zo – nauwelijks zichtbaar – ogen, wenkbrauwen, een neus, lippen en een oor aan te brengen. Ook de sigaret die hij vasthoudt, is niet veel meer dan een bizarre, dikke, bijna vormeloze ‘streep’. De kleuren van het portret zijn ook nauwelijks ‘realistisch’ te noemen. Kijk alleen al naar de groene vingers en het orangerode haar. Met datzelfde opmerkelijke oranje heeft de schilder een vreemde stippellijn rondom het gezicht aangebracht.

Raveel wil met dit werk dan ook een statement maken: kunst heeft weinig te maken met het natuurgetrouw naschilderen van de zichtbare werkelijkheid. De kunstenaar doet iets anders dan het nabootsen van wat hij ziet. Bemerk in dat verband ook de strak gestileerde, ‘onrealistische’ achtergrond die bestaat uit twee schuin afgesneden kleurvlakken. Het lijkt wel alsof die bijeen worden gehouden door een metalen strip. In zijn latere werk zal Raveel vaker dergelijke voorwerpen in zijn werk aanbrengen. Hier doet hij dat voor het eerst. Ook het kastje, de streepjes en het wat vormeloze kommetje zijn elementen die later vaak zullen terugkeren.

Man met ijzerdraad in tuin

1952-1953

Olieverf op papier op multiplex

Collectie Vlaamse Gemeenschap/Roger Raveel Museum, Machelen-aan-de-Leie © Raveel - MDM. Foto: Peter Claeys

In *Man met ijzerdraad in tuin* zet Raveel de stilering van de alledaagse werkelijkheid verder. De man in het schilderij is Gustaaf Raveel, de vader van de kunstenaar. Maar in plaats van een herkenbaar gezicht schildert Raveel een reeks gekleurde vakjes en streepjes. Het lijkt wel een minischilderij van Piet Mondrian. Hoe vreemd het ook mag klinken, een schilder als Mondrian lag Roger Raveel wel, hoewel Raveel nooit de pure geometrische abstractie heeft beoefend. Hij voelde

wellicht verwantschap met Mondriaans zoektocht naar het universele.

In dit schilderij zou je de invloed van Mondriaan ook kunnen zien in de egaal geschilderde groene, rode, oranje en zwarte geometrische vlakken die de haag, het pad, het dak en de zijgevels van de huizen aangeven. Mondriaan zou evenwel nooit groen of oranje hebben gebruikt, omdat die kleuren te dicht bij de dagelijkse werkelijkheid stonden.

Opmerkelijk zijn de gegroefde handen van vader Raveel, die in een totaal andere stijl geschilderd zijn. Wilde Raveel ze zo realistisch mogelijk schilderen, in contrast met de ondiepe, monochrome kleurvlakken? Of zijn de streepjes een manier om de handen en vingers te modelleren en volume te geven?

Bemerk ook de betonnen paaltjes, ze zijn een belangrijk kenmerk van Raveels kunst.

Vrouw met revolver

1950

Olieverf op hardboard

Linda en Guy Pieters Stichting, Saint-Tropez © Raveel – MDM.

Foto: Peter Claeys

In de buitentaferelen van Raveels dorp, Machelen-aan-de-Leie, verschijnt meestal de vader van de kunstenaar als personage. In de interieurs figureert daarentegen Zulma, met wie Raveel in 1948 was getrouwd. Zulma De Nijs baatte na de dood van Raveels moeder haar likeurwinkeltje uit om de zo broodnodige inkomsten te hebben, want het jonge echtpaar had het niet breed. Daarom sprong ook Roger Raveel spaarzaam om met verf

en doek, en maakte hij in die periode vaak kleine werken op papier en hardboard. Zulma bleef, tot aan haar dood in 2009, de vurigste en meest onwankelbare verdedigster van haar echtgenoot en zijn oeuvre.

In 1950 schildert Raveel haar aan een houten tafeltje.

Voor haar staan en liggen een aantal voorwerpen. Alles was het schilderen waard, vond Raveel, dus ook de meest banale, alledaagse dingen. Dat moest kunnen in de actuele schilderkunst. En hij schilderde een verchroomde, toen moderne koffiekan, een wijnglas, een boek (de bijbel?) en een kommetje.

Maar waarom schilderde hij een revolver? Het is een bizar en mysterieus voorwerp, dat daar helemaal niet op zijn plaats is. Raveel heeft er nooit een verklaring voor gegeven. Is die revolver afkomstig uit een stripverhaal? Of heeft Raveel het stilleven onder spanning willen zetten en onze blik willen aanscherpen met dat vreemde voorwerp, dat daar totaal uit de toon valt?

Wat er ook van zij, het is een feit dat hij elk voorwerp op een andere manier heeft geschilderd, de koffiekan zo realistisch mogelijk, het glas alleen met een omtreklijn. Alsof de voorwerpen onderling niet de minste samenhang vertonen.

Gele man met karretje

1952

Olieverf op doek

Collectie Vlaamse Gemeenschap/Roger Raveel Museum, Machelen-aan-de-Leie © Raveel - MDM. Foto: Peter Claeys

De gele man op de rug gezien vestigt alle aandacht op zich. Hij is hét onderwerp van dit schilderij. Dergelijke figuren met een gestreept pak aan en een pet op het hoofd zullen later herkenbare elementen van Raveels oeuvre worden en deel uitmaken van zijn handelsmerk.

De gestreepte figuren hebben in de loop der jaren veel vragen opgeroepen. Curator Franz W. Kaiser heeft een hypothese naar voren geschoven. Raveel wilde nu eenmaal weg van de zo natuurgetrouw mogelijke uitbeelding van de zichtbare werkelijkheid. Anderzijds wilde hij niet vervallen in de zuivere tweedimensionaliteit van het platte vlak. Het compromis tussen plasticiteit en vlakheid zou wel eens het gebruik van de parallelle strepen kunnen zijn geweest. Door het aanbrengen van deze strepen – een soort arcering – kon Raveel zijn figuren toch volume geven zonder realistisch te gaan schilderen.

De gele man staat in een weinig idyllische achtertuin, tussen betonnen paaltjes en een lichtblauwe afsluiting. Hij houdt een karretje vast: een houten bak met fietswielen, een element dat later veelvuldig zal opduiken in Raveels werk. Maar het diepteperspectief klopt niet: dat is een bewuste ingreep van Raveel. Hij wilde geen ‘realisme’ nastreven.

Kijk ook naar de vreemde blauwe strepen achter de gele man. Daarmee geeft Raveel één of enkele opvliegende vogels weer. Het is zijn manier om aan te geven dat je de vogels in hun vlucht niet scherp kan waarnemen. Enkele vluchtige strepen moeten dan ook volstaan.

Vanuit mijn tuin

1949

Olieverf op papier op multiplex

Collectie Vlaamse Gemeenschap/Roger Raveel Museum, Machelen-aan-de-Leie © Raveel - MDM. Foto: Peter Claeys

In *Vanuit mijn tuin* heeft Raveel een banale achtertuin geschilderd. Er is zelfs nauwelijks 'tuin' te bekennen in de betekenis van gras en bomen. De hoofdrolspelers zijn betonnen paaltjes, betonnen schuttingen en huizen zonder ramen. Met het beton introduceert Raveel de oprukkende moderniteit op het platteland en in zijn dorp

Machelen-aan-de-Leie.

Het schilderij heeft veel weg van een claustrofobisch interieur. Raveel schematiseert de zichtbare werkelijkheid – bijna op z'n Mondriaans – in een reeks horizontale en verticale elementen, weliswaar met een opvallend scheef doel, dat op een onzichtbaar voetbalveld staat.

Zelfs de horizon is niet meer zichtbaar op het platteland, de einder zit verborgen achter een betonnen afsluiting. En de hemel is al even grijs als het beton. Dat beton heeft Raveel bijna tactiel geschilderd, alsof je de grove korrel kan voelen, terwijl sommige paaltjes niets meer zijn dan witgeschilderde, zwartomrande rechthoeken.

De opbouw van het schilderij wordt bepaald door geometrische abstractie, maar tegelijk toont Raveel het beeld van een reëel, verkaveld en volgebouwd Vlaams dorp.

De bevreemding wordt nog geaccentueerd omdat Raveel geen schaduwen gebruikt, waardoor de objecten geen zwaarte hebben en lijken te zweven. Tegelijk zet hij het perspectief helemaal naar zijn hand en introduceert enkele vreemde gele vlekken (een hooimijt?), die een surrealistische toets aan het werk geven.

Groene aanwezigheid in een blauwe ruimte

1958

Olieverf op hardboard

Collectie Provincie Oost-Vlaanderen/Roger Raveel Museum, Machelen-aan-de-Leie © Raveel – MDM. Foto: Peter Claeys

Het is bijna ironisch. Midden jaren 1950 wil Raveel, zoals hij het zelf verwoordt, 'een bad nemen in de werkelijkheid van de natuur' omdat hij zich vervreemd voelt van zijn onmiddellijke omgeving. Hij zet zijn schildersezels in de tuin van zijn woning om zo de natuur op de meest directe

manier te ervaren. Maar, in tegenstelling tot wat je zou verwachten, laat hij alle figuratie los en begint abstract te schilderen.

Het schilderij *Groene aanwezigheid in een blauwe ruimte* laat zien hoe Raveel met krachtige, schijnbaar ongecontroleerde borsteltrekken de (groene) tuin en de (blauwe) lucht afbeeldt. Maar Raveel is geen impressionist: hij wil noch het landschap noch de lichtinval accuraat vastleggen. Dus is er geen horizon met onderaan de groene tuin en bovenaan de blauwe lucht. Het gaat Raveel daarentegen om het tastbaar maken van zijn ervaringen. Het is alsof zijn schilderijen zelf natuur worden in een soort hoogst individuele 'action painting': een plantaardige woekering van groene verf, terwijl blauwe en zwarte verf waait als de wind en de zon tegelijk op haar hoogtepunt staat én in een oranje gloed ondergaat. Doordat Raveel zuivere kleuren gebruikt, lijkt het licht uit het doek te stralen.

Stilaan begint in een aantal schilderijen een vierkant op te duiken. Gaat het om de was die in de tuin hangt te drogen? Lakens, vaatdoeken of kussenslopen? Hoe dan ook gaat het om een door mensen gemaakte vorm, die Raveel contrasteert met de organische vormen van de natuur.

Maartse magie

1962

Olieverf op doek en hout

Mu.ZEE, Oostende © Raveel – MDM. Foto: Ludion Publishers

In *Maartse magie* is het witte vierkant met zijn dikke zwarte contourlijn prominent aanwezig. Roger Raveel heeft het schilderij onder spanning gezet door de strakke, witte 'leegte' nadrukkelijk te confronteren met de driftige borsteltrekken waarmee hij de bruine aarde (een modderig pad?), het groene gras en de gele bloemen (ontluikende brem?) heeft geschilderd. Steriel wit versus ontluikend leven in de lentemaand maart. Bovendien schildert hij de aarde in uiteenlopende bruintinten en het gras in talloze tinten groen, terwijl het wit alleen maar 'wit' is: kraakhelder en monochroom.

Het vierkant doet vrijwel meteen denken aan het intussen

mythische zwart vierkant dat Kazimir Malevitsj in 1913 als een revolutionair statement schilderde – ook omwille van de spirituele dimensie die het voor beide kunstenaars had. Maar Raveel kende Malevitsj hoogstwaarschijnlijk niet, aangezien de Russische schilder vrijwel vergeten was toen Raveel dit doek in 1962 schilderde. Het vierkant was voor Raveel echter vooral een door de mens gemaakte vorm, die niet in de natuur voorkomt. Het is in zijn schilderijen dus de tegenhanger van de natuur. Het witte vierkant zweeft in dit schilderij alsof het een geest is. Bemerk ook het andere, kleinere witte vierkant dat opzettelijk onhandig dicht-geschilderd is met bruine verf. Dat kan alleen maar de nieuwsgierigheid van de toeschouwer prikkelen, moet Raveel gedacht hebben.

Het venster

1962

Olieverf op doek en mixed media

Particuliere verzameling/Roger Raveel Museum, Machelen-aan-de-Leie

© Raveel – MDM. Foto: Peter Claeys

In *Het venster* bereikt Roger Raveel voor het eerst een synthese van abstractie en figuratie, van kunst en werkelijkheid. Hij combineert een 'abstract' schilderij met een object. Door een concreet voorwerp aan een schilderij toe te voegen wilde hij zijn kunst laten 'uitvloeien' in de werkelijkheid – zoals hij dat zelf noemde. Zijn kunst moest zoveel mogelijk deel worden van het leven. *Het venster* is dan ook fysiek aanwezig in de ruimte waar het tentoongesteld is.

Tegelijk is *Het venster* een complex kunstwerk met meerdere betekenissen. Achter een wit houten open

raam heeft Raveel een van zijn quasi abstracte doeken bevestigd, op de plek waar we eerder een figuratief landschap of gezicht op een tuin zouden verwachten. Het venster is sinds de renaissance en de geschriften van de Italiaanse architect Alberti uit 1435 een metafoor voor het schilderij zelf, het schilderij is een open venster op de wereld. Maar doordat Roger Raveel uitgerekend een schilderij, dat nog bij de voorafgaande, quasi abstracte periode lijkt te horen, achter de houten raampartij bevestigt, interpreteert hij deze oude metafoor wederom op een heel eigen manier. Raveel vond altijd al dat kunst weinig te maken had met het natuurgetrouw naschilderen van de zichtbare werkelijkheid. Zo knopen we weer aan bij het eerste schilderij in deze bezoekersgids, *Zelfportret met sigaret* uit 1952.

Zelfportret met karretje

1981

Olieverf op doek en mixed media

Collectie Provincie Oost-Vlaanderen/Roger Raveel Museum, Machelen-aan-de-Leie © Raveel – MDM. Foto: Peter Claeys

In *Zelfportret met karretje* keert Roger Raveel resoluut terug naar de realistische figuratie. In 1972 zag hij op documenta 5 in Kassel voor het eerst werk van de Amerikaanse foto- en hyperrealistische schilders, onder wie Richard Estes en Chuck Close. In dit zelfportret en in het karretje zie je daarvan de neerslag. Maar Raveel

blijft Raveel. De achtergrond is grotendeels abstract geschilderd met een vreemde witte vlek (de zon?) als mysterieus, open element. Het object is deze keer een echt fietswiel dat hij aan het geschilderde karretje heeft bevestigd.

Het witte vierkant is in dit schilderij een spiegel geworden, die Raveel op de borst van zijn zelfportret heeft bevestigd. Het is de volgende stap om het kunstwerk in de werkelijkheid te laten 'uitvloeien'. Terwijl het witte vierkant een open element was, reflecteert de spiegel de ruimte waarin het schilderij hangt of de toeschouwer die naar het werk kijkt. De spiegel is voor Raveel een andere manier om de buitenwereld deel te laten uitmaken van het schilderij.

In dit werk komt alleen het fietswiel 'uit' het doek. In 1968 had Raveel al eens het hele karretje als een autonoom en verplaatsbaar object gepresenteerd. Het *Karretje om de hemel te vervoeren* was een beschilderde houten kubus, gemonteerd op twee fietswielen, met bovenaan een spiegel die de hemel en de wolken reflecteerde.

Neerhof met levende duif

1962-1963

Olieverf op doek en mixed media

Particuliere verzameling/Roger Raveel Museum, Machelen-aan-de-Leie

© Raveel – MDM. Foto: Peter Claeys

In het monumentale drieluik *Neerhof met levende duif* brengt Roger Raveel nagenoeg alle aspecten van zijn kunst samen. Het meest in het oog springt de levende tortelduif die in een kooi op het middenpaneel zit. Op die manier wil Raveel niet alleen een object – een kooi – maar ook een levend dier in een schilderij integreren om zo de grens tussen kunst en leven helemaal op te heffen. Een tweede aspect is de monumentaliteit van het werk. Door zijn indrukwekkende afmetingen krijgt het

kunstwerk een grote fysieke aanwezigheid en ontstaat er een andere verhouding met de toeschouwer die zich overrompeld voelt door het schilderij.

Het werk is in grote mate abstract hoewel Raveel enkele figuratieve elementen heeft geïntroduceerd. Zo zijn er de herkenbare (witte) betonpaaltjes, die hier evenwel sterk gestileerd zijn weergegeven. Er is wat gras, modder, blauwe lucht en een betonnen afsluiting, terwijl op het rechterpaneel een ruw geschilderde duif opvliegt, alsof ze wil ontsnappen aan haar tweedimensionaliteit. Raveel confronteert op die manier een geschilderde en een levende duif met elkaar: kunst versus het ware leven. De kooi met de witte tortelduif hangt hij tegen de achtergrond van een groot wit vierkant alsof hij het tastbare leven wil uitspelen tegen onpeilbare spiritualiteit. Of heeft de witte duif hier ook een symbolische betekenis die de spiritualiteit van het vierkant versterkt? *Neerhof met levende duif* is een grootse synthese en was toentertijd een grensverleggend werk. Toen het drieluik getoond werd op de tentoonstelling *Forum 63* in de Gentse Sint-Pietersabdij zorgde het vooral voor afgunst bij andere deelnemers van de tentoonstelling. Vanwege zijn letterlijke integratie van kunst en leven was het zeer actueel in de trant van het internationale, nieuwe realisme. Men eiste dat het werk vervangen zou worden, of dat het op een minder prominente plek zou komen te hangen. Raveel annuleerde daarop zijn deelname, verwijderde zelf het werk en verwittigde de pers.

ROND ROGER RAVEEL

01.04 - 21.07.2021

Wij, Roger Raveel

Raveel werd geboren in het Oost-Vlaamse dorpje Machelen-aan-de-Leie en bleef er zijn hele leven wonen. Het is dan ook daar dat documentairemakers Pieter Verbiest en Bertrand Lafontaine met de camera op pad gaan, op zoek naar getuigen die de Meester goed hebben gekend. Zo is de film *Wij, Roger Raveel* niet alleen het portret geworden van een van de radicaalste vernieuwers binnen de Belgische en zelfs Europese schilderkunst, maar ook van zijn trouwste medestanders.

Copresentatie: VRT - Canvas

[MEER INFO](#)

07.05.2021 · 09:00 - 17:00

Beelden lezen. Scheppende kunstkritiek in België (1945-1985)

Een symposium over de 'creatieve kunstkritiek' van Belgische schrijvers als Hugo Claus, Christian Dotremont of Marcel Broodthaers. Zij namen moedwillig afstand van een zakelijke beschrijving en maakten lyrische en verhalende teksten die in sommige gevallen even scheppend waren als de besproken kunst. Het symposium wordt besloten met een hommage aan Roland Jooris, de dichtende kunstcriticus en oud-conservator van het Roger Raveel Museum, die dit jaar 85 wordt.

Coproductie: Studiecentrum voor Experimentele Literatuur (UGent/VUB)

[MEER INFO](#)

03.06.2021 · 20:30

Het dorp

Met Paul Demets, Chris De Stoop & Lize Spit

Drie schrijvers praten over het dorp als thema in hun werk. In hoeverre bestaat dat dorp vandaag eigenlijk nog? Ooit stond Vlaanderen synoniem met het landelijke leven, maar de afgelopen decennia is het zodanig verstedelijkt dat we vandaag misschien wel meer van één grote stad met heel veel groen in kunnen spreken. Wat is het belang van het dorp als culturele ruimte, met alle dimensies die dit met zich meebrengt (sociaal, ecologisch, artistiek, etc.)?

[MEER INFO](#)

TIPS VOOR JE BEZOEK

Rondleidingen

Vanaf 18 maart zijn er weer rondleidingen mogelijk voor voor kleine groepen.

Boek je bezoek nu via www.bozar.be/rondleidingen

Lunch Tour

Elke vrijdagmiddag schotelen we een uurtje cultuur voor. Samen met een gids ontdek je in 45 minuten enkele highlights van de tentoonstelling.

26.03 – 16.07.2021 · 12:30

Guides on Screen

Via een online videoplatform gaan onze gidsen virtueel aan de slag om jou en jouw collega's, vrienden, familie ... een interactieve rondleiding langs de hoogtepunten van de tentoonstelling aan te bieden.

Info en reservatie via www.bozar.be/rondleidingen

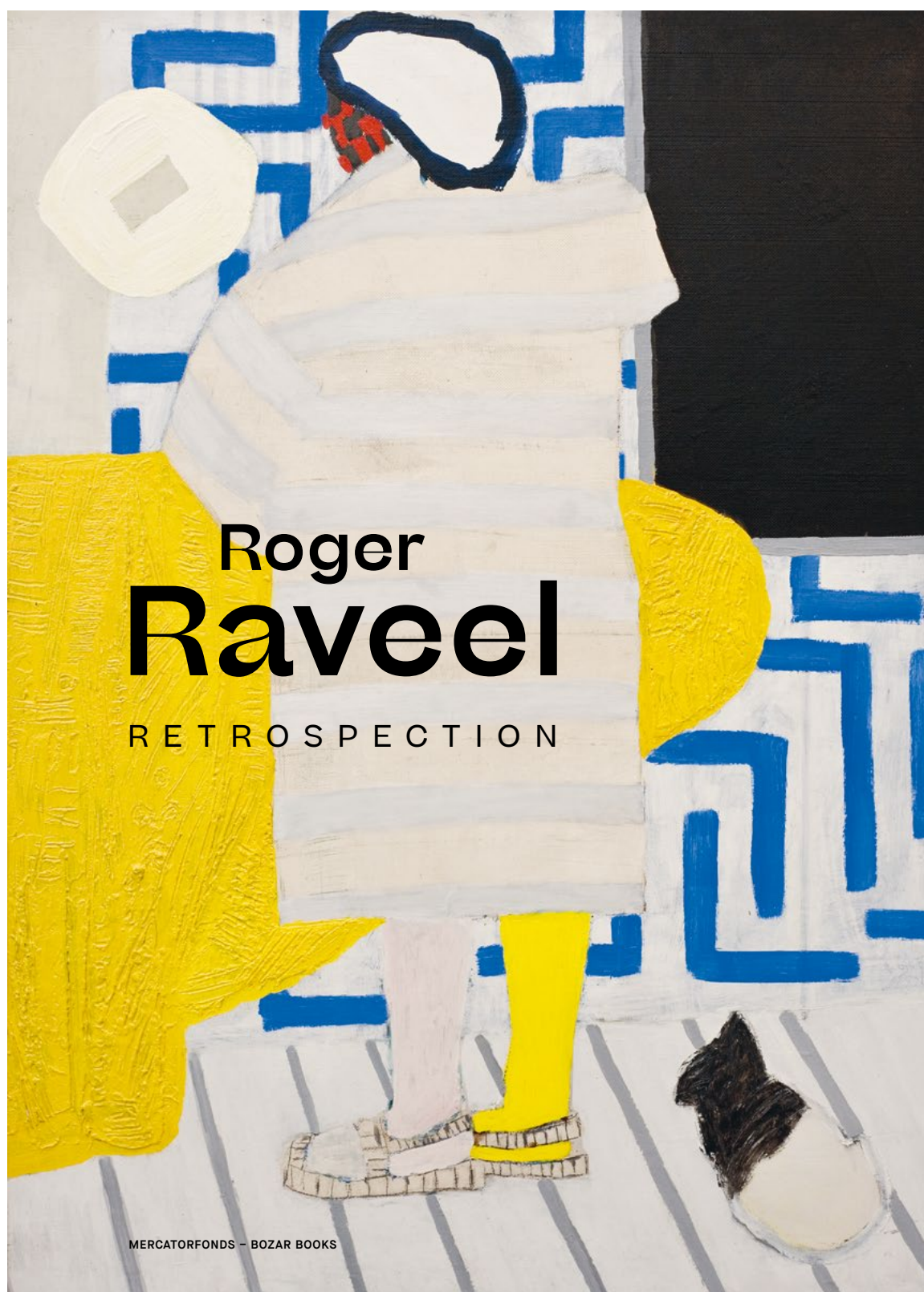
Roger Raveel met het hele gezin!

Ontdek de tentoonstelling samen met je kinderen tijdens een rondleiding met gids voor het hele gezin.

Lager, secundair, hoger en deeltijds kunstonderwijs

Ontdek Roger Raveel met je schoolgroep via Guides on Screen, een interactieve rondleiding of een ontdekkingstocht. Volg de pagina www.bozar.be/onderwijs of schrijf je in op de nieuwsbrief voor scholen via www.bozar.be/newsletter om op de hoogte te blijven.

CATALOGUS

ROGER RAVEEL. RETROSPECTION

MERCATORFONDS & BOZAR BOOKS

Drietalige versie NL/FR/UK · 224 pagina's

€ 34,95 (BOZAR BOOKSHOP)

BO
ZAR

**ROGER RAVEEL:
A RETROSPECTIVE
18.03.2021 - 21.07.2021
CENTRE FOR FINE ARTS, BRUSSELS**

Exhibitions Director

Sophie Lauwers

***Exhibition Board
Managerial Head of Exhibitions***

Evelyne Hinqué

Senior Curatorial Project Coordinators

Ann Flas, Anne Judong

Assistant to the Exhibitions Director

Axelle Ancion

Curator

Franz W. Kaiser

Curatorial Project Coordinator

Ann Geeraerts

in collaboration with

Marie Claes, Exhibitions Officer

Scenographic Advice

Isabelle Speybrouck, Jurgen Persijn

Graphic Design

Jurgen Persijn

Technical Head of Production

Frédéric Oulieu assisted by Gert Baart

Lighting

Colin Fincoeur

Audience Engagement

Laurence Ejzin, Lieve Raymaeckers, Tine Van Goethem

Communication & Marketing Coordinator Exhibitions

Sylvie Verbeke

Press

Leen Daems

Text Visitor's Guide

Eric Rinckhout

Translation

Marie-Françoise Dispa (French), Patrick Lennon (English)

With dedicated support of:

Olivier Boruchowitch, Justine Detienne, Johan De Smet, Koenraad Impens,
Vera Kotaji, Lotte Poté, Olivier Rouxhet, Mathilde Schmetz

In partnership with

With the support of

RRaveel atelier **RR**
M100!
Raveel

 Vlaanderen
verbeelding werkt